

Қоғамдағы кәсіпкерліктің рөлі
мен орны.

XIX ғасырдың II жартысы – XX ғасырдың басы.

- Қазақтар өз малын Ресей өндіріс тауарларына айырбастай бастады.
- XIX ғ. II-ші жартысында сауда кәсіпкерлерінің дамуы бұдан алдыңғы кезеңде Қазақстанда сауда қатынастарының ұзақ дамуының логикалық нәтижесі болды. Ертіс, мұнда орыс қоныс аударушылары пайда болғанша дейін онда ірі қайықтарда Орта Азиялық көпестер ғана жүзетін ірі сауда жолы болды. Нәтижесінде бұл керуендермен бірге сауда-өнеркәсіп иелері пайда болды. Кейін Өскемен, Семей, Ямышево, Железинко, Омбы қамалдарының пайда болуымен мұнда көтерме қоймалар ашылды.

Сібірден Прииртышыеге Теміржол экспорты

Тауар аты	1900-1904ж.	1913-1914
Нан тауарлары.	16924	61435
Мал шаруашылығы жүктері(ет, тоң май, құс)	2689	3860
Жұпар майлар	2061	5265
Тері-жүн	395	1085
Мал шаруашылығы жүгі	5145	11132

Тауарлардың Павлодардан навигацияға жіберілуі – 1888 ж.

Жөнелту мекені.	тауарлар	салмағы	сумма
Семей	мануфактура; бакалея; шаруашылық тауарлары;	6245	926 руб.
Омск	Астық пен май азығы;	94607	10081
Тара	+	560	366
Түмен	+	325630	65042
Сургут	Тұз;	900	144
Томск	алебастр	70110	5540
Бийск	тұз	50000	12500
Барнаул	тұз	15000	3500
барлығы		563232	98099 руб.

- Сауданың жаңа түрі – ауыл шаруашылық машиналарын: тырнаушы бар шөпшапқыш – 210 руб. Бағасымен, тырнауыштарды – 60 руб. Бағасымен, орақтарды – 240 руб. Сату болды. Бағасы жоғары болғандықтан, тауарларды сату жылына 12 % 1,5-2 жылға несие беруімен іске асырылды. Егер тауарды ақшаға алса, онда 5-8% жеңілдік жасалды.
- Осылайша, тауар саудасы тауарларының диапазоны айтарлықтай кең болды: мал мен мал шаруашылық өнімінен ауыл шаруашылық машиналарға дейін.

- XIX ғ II жартысы – XX ғ басында феодализмнің күші әлі де өткен жоқ.
- Орталық кәсіпкерлерді саяси жағынан қолдаған жоқ.

XIX ғ. II жартысындағы кәсіпкерлік қайырымдылық.

- Бөлінген қаржылықтың жетіспеушілігінен Ертіс өңіріндегі кәсіпкерлер қайырымдылыққа көңіл бөле бастады. Қосымша қаражаттар арқылы кәсіпкерлердің бастауымен оқу орындары мен ауруханалар құрыла бастады.

Кәсіпкерлердің аты.	Қайырымдылық іс-әрекеттері.
Арун Ногербекович Казангапов	Кедейлерге, медресеге және мешіттерге қаражат бөлді.
Бижан Шоқыбасов	Оның қаражатымен Павлодарда көп уақыт адамдардың жиналу орны болған мешіт құрылды.
Саудагер Жексен	Өзінің барлық мүлкін кедейлерге арнады.
Құнанбай	Қарақаралыда оның қаражатымен мешіт салынды.
Файзолла және Смағұлов Ғосман	Өзінің қаражатына мектепті салдырды.
Мұса Шорманов	Ол өзге бай адамдармен Омск қаласындағы сиыну үйі, қыздарға арналған интернатқа қаражат бөлді. Баянауылда мешіт пен медресе салдырды.

Жылдар	2002 жылы
Кәсіпкерлік саны	350 000
Кәсіпкерлер саны	1 600 000
Жұмыспен қамтылған адамдар	1 000 000